

MERDÂVÎ, Yûsuf b. Muhammed

(يوسف بن محمد المرداوي)

Ebû'l-Mehâsin Cemâlüddîn Yûsuf
b. Muhammed b. Abdillâh el-Merdâvî
(ö. 769/1367)

Hanbelî fakihî, kâdîlkudât.

Yaklaşık 700 (1301) yılında Dimaşk'ta doğdu. Ebû Bekir İbn Abdüddâim, Kâdîlkudât Takıyyüddin Süleyman b. Hamza, Şemseddin İbn Müsellem, Fâtıma bint Abdurrahman el-Ferrâ, Hediye bint Asker ve Necmeddin el-Kuhfâzî gibi hocalardan hadis, fıkıh, usul ve Arap diliyle ilgili dersler aldı. Tahsilini tamamladıktan sonra el-Câmiu'l-Muzafferî'de ders okuttu ve fetva vermeye başladı. Talebeleri arasında damadı Şemseddin İbn Müflih'in adı anılmaktadır. Kadî Alâeddin İbnü'l-Müneccâ'nın Ramazan 750'de (Kasım 1349) ölümü üzerine Şam Hanbelî kadısı (kâdîlkudât) oldu ve bu görevini Ramazan 767 (Mayıs 1366) tarihine kadar sürdürdü. Öğrencilere karşı yumuşak, idarecilere karşı sert tavırlarıyla tanınan Merdâvî'nin giyim kuşam gibi bazı hususlarda sıra dışı davranışlar sergilediği kaydedilir. Merdâvî 8 Rebîülevvel 769'da (2 Kasım 1367) Sâlihiye'de vefat etti ve Kâsiyûn Mezarlığı'nda Muvaffakuddin İbn Kudâme'nin türbesine gömüldü.

Eserleri. 1. *el-Vâzihu'l-celî fi nakẓi hûkmi İbn Kâdi'l-Cebel el-Hanbelî*. Merdâvî bu eserini, Hanbelî âlimi İbn Kâdi'l-Cebel'in *el-Münâkale ve'l-istibdâl bi'l-evkâf* adlı eserinde belirttiği, harap olmamış vakıfların satılamayacağına dair görüşlerine reddiye olarak yazmış ve herhangi bir maslahat sebebiyle vakfın satışının câiz olacağını savunmuştur (nşr. Muhammed Süleyman el-Eşkar, Küveyt 1409/1989; *Mecmû' fi'l-münâkale ve'l-istibdâl bi'l-evkâf* içinde). 2. *Kifâyetü'l-müstakni' fi edilleti'l-Mukni'*. İbn Kudâme'nin *el-Mukni'*nin şerhi niteliğindeki eser kaynaklarda *Ehâdisü'l-aḥkâm*, *Muḥtaşaru Ehâdisi'l-aḥkâm* ve *el-İntişâr* adlarıyla da anılmaktadır (nşr. Abdullah b. Muhammed b. Âyid ez-Zehrânî [yüksek lisans tezi, I-III, 1411/1990], Câmîatü Ümmi'l-kurâ külliyyetü's-şerîa, Mekke).

BİBLİYOGRAFYA :

Yûsuf b. Muhammed el-Merdâvî, *el-Vâzihu'l-celî fi nakẓi hûkmi İbn Kâdi'l-Cebel el-Hanbelî* (*Mecmû' fi'l-münâkale ve'l-istibdâl bi'l-evkâf* içinde, nşr. M. Süleyman el-Eşkar), Küveyt 1409/1989, s. 125-136; İbn Kâdi'l-Cebel, *el-Münâkale ve'l-istibdâl bi'l-evkâf* (a.e. için-

de), s. 47-48; Zehebî, *el-Mu'cemû'l-muḥtaş* (nşr. M. Habîb el-Hile), Taîf 1408/1988, s. 301; İbn Hacer, *ed-Dürrerü'l-kâmine*, IV, 470; İbnü'l-İrâkî, *ez-Zeyl 'ale'l-İber* (nşr. Sâlih Mehdî Abbas), Beyrut 1409/1989, I, 100, 193, 244-245; II, 294-295; Burhâneddin İbn Müflih, *el-Makṣadü'l-erşed* (nşr. Abdurrahman b. Süleyman el-Useymin), Riyad 1410/1990, III, 145-147; Sehâvî, *ed-Ḍav'ü'l-lâmi'*, X, 332; Nuaymî, *ed-Dâris fi târihi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Dimaşk 1370/1951, II, 42-43; Ebû'l-Yûmn el-Ueymî, *el-Menhecû'l-aḥmed* (nşr. Abdülkâdir el-Arnaût – Hasan İsmâil Merve), Beyrut 1997, V, 128-130; a.mlf., *ed-Dürrü'l-münâḥḍad fi zikri aşḥâbi'l-İmâm Aḥmed* (nşr. Abdurrahman b. Süleyman el-Useymin), Kahire 1412/1992, II, 542; İbn Tolun, *el-Kalâ'idü'l-cevheriyye fi târihi's-Sâlihiyye* (nşr. Muhammed Ahmed Dehmân), Dimaşk 1401/1981, II, 494-496; İbn Humejd, *es-Süḥubü'l-vâbile 'alâ darâ'ihi'l-Hanâbile* (nşr. Bekir b. Abdullah Ebû Zeyd – Abdurrahman b. Süleyman el-Useymin), Beyrut 1416/1996, III, 1177-1179.

FERHAT KOCA

MERDÂVÎC b. ZİYÂR

(مرداويج بن زيار)

Ebû'l-Haccâc Merdâvîc b. Ziyâr
b. Verdânşâh el-Cilî
(ö. 323/935)Ziyârî hânedanının kurucusu
ve ilk hükümdarı
(928-935).

Baba tarafından Ârî kökenli Gilliler'in (Cilî) Dâhil bölgesinde yaşayan asil bir koluna, anne tarafından Rûyân ispehbedlerine mensuptur. Zamanın diğer hânedanları gibi Ziyârîler de sonraları, İslâm öncesi tanınmış bir nesebe bağlanmak isteğiyle Ziyâr'ın babası Verdânşâh'ın Sâsânî İmparatoru Hüsrev zamanında Gîlân kralı olan Argûş Ferhâdân'ın soyundan geldiğini iddia etmiştir.

Zeydî Hükümdarı Hasan el-Utrûş'un (914-917) ardından çıkan iç savaşlar esnasında Taberistan'ı ele geçirmek isteyen Esfâr b. Şireveyh, o sıralarda Sâmânîler'in yanında bulunan Merdâvîc b. Ziyâr'dan hizmetine girmesini istedi. Böylece Esfâr'ın ordu kumandanı olan Merdâvîc (315/927) Taberistan'a yürüdü ve Rey'den gelen Dâi Hasan b. Kâsım'ı Âmül yakınında yenerek öldürdü (316/928). Esfâr ile Merdâvîc, Taberistan'ın büyük bir kısmını işgal ettikten sonra arkasından Rey, Kazvin, Zencan, Ebher, Kum ve Kerec gibi diğer bazı Cibâl vilâyetlerini zaptettiler. Aynı yıl içerisinde Merdâvîc, Esfâr'ın halka aşırı şekilde zulmetmesinin yol açtığı tepkiyi kendi lehine değerlendirerek Zencân'da bağımsızlığını ilân etti ve Esfâr'ı Kazvin'den uzaklaştırıp (muhtemelen

319'da da [931] ortadan kaldırıp) tahtını ele geçirdi. Daha sonra Güneybatı İran'daki Abbâsî halifelîği topraklarına hâkim olmak için girişimde bulundu ve Halife Muktedir-Billâh'ın gönderdiği orduyu Hemedan'da mağlûp ederek Dinever, Karmîsîn (Kırmanşah) ve İsfahan'a hâkim oldu (319/931). Ardından Halife Muktedir-Billâh'a elçi yollayıp bu toprakların mukâtaa yoluyla kendisine verilmesini istedi. Yaptığı teklif bazı şartlarla kabul edildi ve halife onun hâkimiyetini onaylayıp hil'at ve bayrak gönderdi. Bu önemli başarlardan cesaret alan Merdâvîc 321 (933) yılında Deylemlî lider Mâkân b. Kâkî'nin üzerine yürüdü ve onu yenerek Taberistan'ın geri kalan kısımlarını ve Cürcân'ı ele geçirdi. Bunun üzerine, kısa bir süre sonra Büveyhî Devleti'ni kuracak olan Ebû'l-Hasan Ali b. Büveyh ile (İmâdüddevele) kardeşi Ebû Ali Hasan (Rûknüddevele), Mâkân b. Kâkî'nin ordusundan ayrılıp Merdâvîc'in hizmetine girdiler. Aynı yıl Merdâvîc, Sâmânî Emîri Nasr b. Ahmed kendisine karşı harekete geçince Rey'in elinde kalması şartıyla Cürcân'ı ona bırakmayı ve yıllık vergi ödemeyi kabul etti (İbnü'l-Esîr, VIII, 263).

Merdâvîc Sâmânîler'le uğraşırken Kerec'e vali tayin ettiği Ebû'l-Hasan Ali b. Büveyh halifeye bağlı Fars bölgesine hâkim olarak Şiraz'a yerleşip müstakil hareket etmeye başladı (322/934). Bunun üzerine Merdâvîc Rey'den İsfahan'a geldi ve Hûzistan'ı ele geçirmek için buraya bir ordu gönderdi. Merdâvîc'in amacı Ali b. Büveyh'in Irak'a geçip halifeyle buluşmasını engellemek ve onu Hûzistan'daki askerleriyle kendi kuvvetleri arasında sıkıştırarak etkisiz hale getirmektir. Râm-hûrmûz'e giren Merdâvîc'in kuvvetleri Abbâsî kumandanı Yâkût'u yenip bölgenin merkezi Ahvaz'ı ele geçirdi (Şevval 322 / Eylül - Ekim 934). Fakat Ali b. Büveyh, Merdâvîc'in Ahvaz'ı ele geçirdiğini duyunca tehlikeyi anladı ve onun adına hutbe okutup kendisini metbû tanıdı; yıllık vergi ödemeyi kabul ettiği gibi ayrıca teminat olarak kardeşi Ebû Ali el-Hasan'ı da İsfahan'a rehin gönderdi.

Merdâvîc Rebîülevvel 323'te (Şubat 935) İsfahan'da, eski İran bayramlarından Sezak'ın kutlanması sırasında hizmetinde bulunan bir grup Türk askeri tarafından öldürüldü. Suikastın düzenlenmesinde onun, ordusunda sayıları 4000'i geçen Türkler'e karşı son derece kötü davranmasının, birçoklarını öldürtüp (Ebû Bekir es-Sûlî, s. 20, 62; Mes'ûdî, IV, 382; İbn Miskeveyh, I, 313; Gerdîzî, s. 22-23) kendi-